

The Gjorgjić-Mayneri Park on the Island of Lopud-Time of Inception and Characteristics of Ground-plan Design

Bruno ŠIŠIĆ

SUMMARY

The Gjorgjić-Mayneri park is located on the island of Lopud which makes part of the Elaphites Archipelago at the place having the same name, westwards from Dubrovnik. It was established in the eighties of the 19th century on an elongated parcel of the previous olive-grove, next to the old summer mansion of the noble family Gjorgjić from Dubrovnik. It is one of the largest parks in the area of Dubrovnik (13000 m²). The ground-plan design of the park is conceptualised and laid out in the composite style of the 19th century, distinguished by an interaction of geometrical and freehand design present in the gardens in the Mediterranean. In some design elements of the park it is possible to anticipate an influence of the Dubrovnik garden tradition. The vegetation component of the park was characterized by an outstanding presence of the exotic plant species quite significant in the gardens of the time. Despite of the long-time neglect this park still possesses some irrevocable values and represents a very special sight of Lopud.

KEY WORDS

composite style, 19th century, park, Lopud, Dubrovnik

Office for Historical Gardens and Landscape Development
Dubrovnik, Croatia

Received: November 16, 1998

Perivoj Gjorgjić - Mayneri na otoku Lopudu - vrijeme nastanka i obilježja oblikovne osnove

Bruno ŠIŠIĆ

SAŽETAK

Na Lopudu, otoku Elafitskog arhipelaga zapadno od Dubrovnika, u istoimenom mjestu nalazi se perivoj Gjorgjić-Mayneri. Podignut je osamdesetih godina XIX stoljeća na produgoj čestici ranijeg maslinjaka uz stari ljetnikovac dubrovačke vlasteoske obitelji Gjorgjić. Jedan je od većih perivoja dubrovačkoga kraja (13000m²). Oblikovna osnova perivoja osmišljena je i izvedena u kompozitnom slogu XIX stoljeća, kojega karakterizira prožimanje geometrijskog i slobodnijeg načina oblikovanja, što je osobito bilo prisutno u vrtovima Mediterana. U nekim oblikovnim elementima perivoja moguće je naslutiti i utjecaj dubrovačke vrtnooblikovne tradicije. Vegetacijsku komponentu perivoja obilježila je zapažena prisutnost egzotičnih biljnih vrsta, što je također značajno za vrtove toga razdoblja. I pored dugogodišnje zapuštenosti perivoj još uvijek posjeduje neporecive vrijednosti i predstavlja posebnu znamenitost Lopuda.

KLJUČNE RIJEČI

kompozitni slog, 19. stoljeće, Lopud, Dubrovnik

Kabinet za povijesne vrtove i razvoj krajobraza
Dubrovnik, Hrvatska

Primljeno: 16. studenog 1998.

UVOD

Perivoj Gjorgjić-Mayneri jedan je od onih perivoja dubrovačkoga kraja, koji je bio podignut nakon dužeg razdoblja prilagođavanja dubrovačke sredine novim državno-političkim prilikama nastalim poslije pada dubrovačke Republike (1808. godine).

Perivoj se nalazi u istoimenom mjestu na otoku Lopudu, koji je položajem i veličinom srednji među trima nastanjenim otocima Elafitskog otočja zapadno od Dubrovnika: među manjim Koločepom istočno i većim Šipanom zapadno od njega.

U vrijeme Dubrovačke Republike Lopud je bio istaknutim središtem pomorstva i obrtništva, posebno zlatarstva. O njegovom tadašnjem prosperitetu svjedoče ostaci gotičkog zdanja Kneževa dvora, crkve i samostani, fino građene kuće i ljetnikovci, pa i stari vrtovi.

Perivoj, kojim se ovdje bavimo, utemeljio je barun Augusto Mayneri, Venecijanac, koji se priženio u obitelj prastarog dubrovačkog vlasteoskog roda Gjorgjić, koja je svoje posjede imala i na otoku Lopudu. Poslije njega brigu o perivoju vodio je njegov sin Felice. Po drugom svjetskom ratu perivoj je zajedno s imanjem bio oduzet obitelji Mayneri i postao društvenim vlasništvom.

Tijekom 20. stoljeća Lopud je postao istaknutim turističkim mjestom na Dubrovačkoj rivijeri. Zadnjih tridesetak godina, upravo u raskoraku s turističkim značenjem Lopuda, uslijedilo je zapuštanje ovog perivoja, što je dovelo do podivljalošći i osiromašenja njegova prostora.

Društvo prijatelja prirode "DUB" iz Dubrovnika pokrenulo je postupak za ponovno uređenje i uzdržavanje ovog vrijednog perivoja.

OBJEKT I METODE ISTRAŽIVANJA

Fizičko određenje perivoja

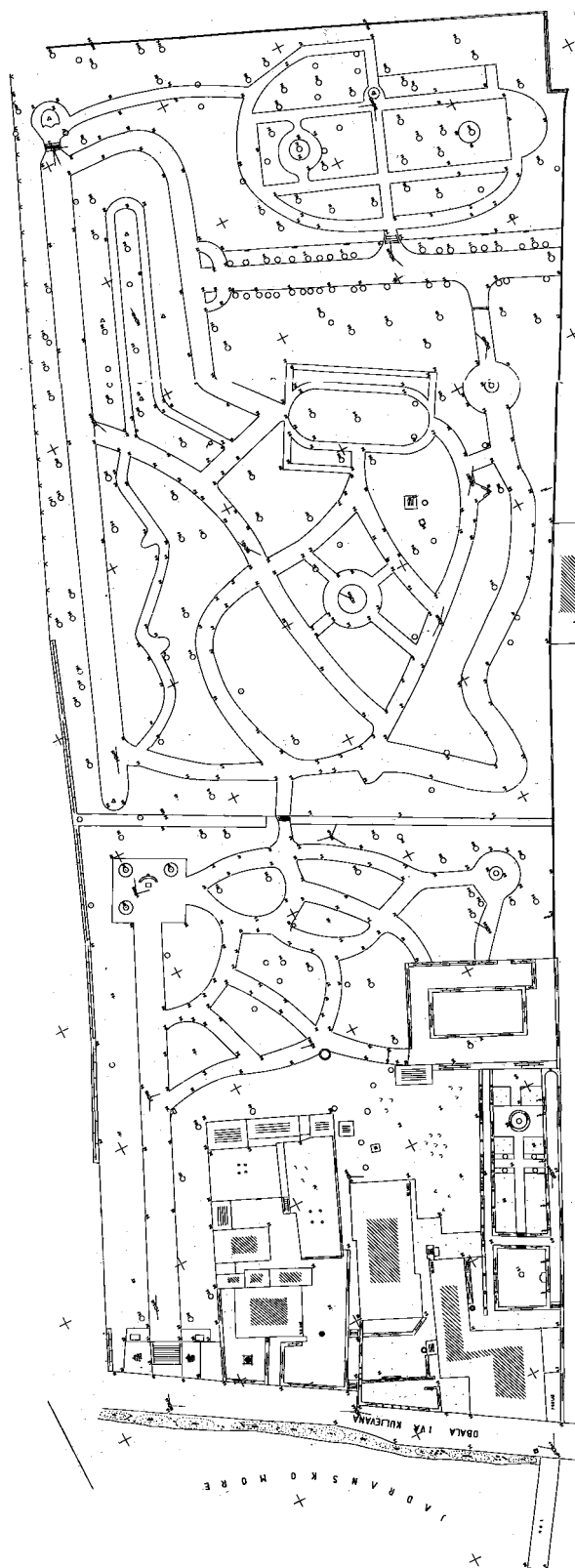
Perivoj Gjorgjić-Mayneri zasnovan je na izduženoj čestici zemljišta uz sjeverni bok i u zaleđu nekadašnjeg ljetnikovca, Gjorgjić, bliža južnom kutu lopudske uvale.

Perivoj, u kojega se ulazi izravno s obalnog puta preko kamenog stubišta, izdignut je oko dva metra nad putom.

Prvih četrdesetak metara od ulaza u perivoj proteže se njegov izduženi krak širok oko 18 m. Potom se prostor perivoja naglo širi prema južnoj strani stvarajući lik pravokutnika ukupne širine oko 71 m, zahvatajući još četrdesetak metara u dubinu sve do poprijeko položenog suhozida. Tim je suhozidom odijeljen prednji od stražnjeg dijela perivoja.

Stražnji dio perivoja znatno je veći. Dug je oko 120 m i ima oblik izduženog trapeza, kojemu je zapadna osnovica široka oko 71 m, a istočna oko 85 m. Ovaj dio perivoja blago uzlazi prema istočnoj granici usponom oko 3,5% a razliku od prednjega dijela, koji je potpuno ravan.

Ukupna površina perivoja iznosi nešto više od 13.000 m² s tim što je njegov prednji dio površine oko 3.600 m², a stražnji dio oko 9.500 m².

Slika 1. Geodetska snimka perivoja Gjorgjić - Mayneri na otoku Lopudu (13000m²)

Figure 1. Ground plan of the Gjorgjić-Mayneri park on the island of Lopud (13000m²)

Dr. Luju Adamović, Dubrovčanin i poznati profesor biljne geografije na bečkom sveučilištu, piše 1911. godine, da Dalmacija posjeduje vrlo mali broj uređenih vrtova i perivoja, iako ističe da tu postoji tradicija uzgajanja uresnog bilja uz kuću. Za vrtove nekadašnjih dvoraca navodi, da su siromašenjem aristokracije uglavnom propali ili se nalaze u jadnom stanju.

Izdvaja, međutim, područje Dubrovnika gdje takovih vrtova još ima u određenom broju. Ističe vrtove nadvojvode Maksimilija Habsburškog na otoku Lokrumu i vrt grofa Vita de Bassegli-Gozze (Gučetića) u Trstenom. Uz njih spominje još i vrt pjesnika Marina Papi u Rijeci dubrovačkoj, vrt grofa Mata Neruna Pucića-Pozza na Pilama, perivoj baruna Giorgi-Mayeri na Lopudu i grofa Caboga na Batahovini pred ulazom u Gruški zaljev.

Dakle, prema Adamoviću Maynerijev perivoj bio je već tada jedan od najvrijednijih u Dalmaciji.

Nekoliko pak godina ranije, 1907. godine, Luj Vojnović, brat poznatog dubrovačkog književnika Iva Vojnovića, spominjući vrijednosti otoka Lopuda posebno ističe i perivoj Gjorgjić-Mayneri.

Međutim, isti autor već je 1893. godine bio objavio knjižicu s opisom dubrovačkog kraja, u kojoj doslovno piše: "Ovim se sjajnim ostacima prošlosti (misli na lopudske spomenika-op.B.Š.) pridružuje i ljetnikovac vlasteoske porodice Gjorgjića i prekrasni park zasnovan i usađen po današnjim nasljednicima obitelji Mayneri-Giorgi. Postrani žal od najfinije pržine koji obuhvata malu lopudsku uvalu, najljepši žal dubrovačkoga Primorja za kupanje i ljetnikovanje, pristavlja osobitu znamenitost parka Mayneri-Giorgi."

Ne našavši ranijih tiskanih izvora moglo se zaključiti, da je perivoj bio utemeljen barem osamdesetih godina prošloga stoljeća, iako bi se moglo pretpostaviti da su postupno pripremanje prostora za perivoj uklanjanjem stabala maslina i početak sadnje pojedinih sadnica drveća i gmlja krenuli i nešto ranije.

Istražujući istovremeno arhivsku građu mr. Maja Kovačević navodi kao godinu utemeljenja ovog perivoja 1886., kada je grof Baldo Bassegli-Gozze (Gučetić) izradio plan prednjega dijela perivoja i poklonio mlade sadnice raznih vrsta uresnog drveća, gmlja, cvijeća i voćaka barunu Augustu Mayneri za sadnju u taj perivoj.

Pristupajući razmatranju obilježja oblikovne osnove perivoja za ukazati je da je utemeljen na zemljišnoj čestici, koja oblikom i dobrim dijelom veličinom odgovara čestici ubilježenoj pod brojem 1038 u najstarijoj precizno urađenoj austrijskoj katastarskoj mapi Lopuda iz 1837. godine. Prema simbolima, kojima je čestica na mapi obilježena, vidi se da je bila posađena maslinama.

Dubina i plodnost tla, neposredan dodir čestice s prostorom ljetnikovca i lagan prilaz s obalnog puta po svoj su prilici utjecali na odluku vlasnika da baš tu uredi novi perivoj.

Na mogućnost da se sa sporadičnom sadnjom nekih stabala bilo započelo još u masliniku i prije zasnivanja

sustava vrtnih staza i definiranja cjelovitog oblikovnog koncepta, upućuje veličina i moguća starost nekih primjeraka drveća na koja se nailazi u prostoru perivoja.

U namjeri da se pristupi razmatranju stilskih obilježja ovoga perivoja nastojeći ga smjestiti u povijesni kontekst vrtno umjetnosti toga razdoblja, čini se potrebitim dati o tome kratak osvrt.

Tijekom 18. stoljeća pored dotadašnjeg vrtnooblikovnog izraza temeljenog na geometrijskom konceptu i pravilima oblikovanja i upravo nasuprot njemu, javlja se u oblikovanju zelenih prostora sasvim novi pristup. Nalazeći uporište u strujanjima prosvjetiteljskih ideja i novih društvenih kretanja, pojavio se novi vrtnooblikovni slog nazvan pejzažnim stilom. Vrlo uspješni primjeri konceptualno novih perivoja nastali su najprije u Engleskoj, pa je taj novi slog u javnosti prozvan i engleskim stilom.

Njegov utjecaj ubrzo prelazi LaManche, snažno prodire i biva prihvaćen diljem Europe. Negativni pak rezultat naglog širenja tog novog stila iskazuje se time, što su brojna djela vrtno renesanse i baroka, kao navodno nešto neukusno i zaostalo, bila tada na brzinu preoblikovana. Posljedicom takva utjecaja kod nas ovdje u Dubrovniku moglo bi se primjerice smatrati preoblikovanje vrlo vrijednog renesansnog vrta dvorca Crijević-Pucić pod Gracom i vrta Caboga na Batahovini.

Međutim, nakon prvoga naleta ponegdje već krajem 18. stoljeća a osobito tijekom 19. stoljeća, u vrtove koncipirane u slobodnoj u konceptu tzv. pejzažnoj maniri počinju se ponovno pojavljivati i neki elementi i sadržaji poznati iz onih starijih vrtova ili nalik na njih.

Unošenjem u prostore vrtova i perivoja umjetno napravljenih ruševina, umjetnih špilja, imitacija antičkih hramova, starih stupova, ali i pitoreskni mostića i sl., na podlozi pejzažnoga sloga nastaju vrtovi romantičarskog ugođaja sa sentimentalističkim prizvukom, što u dobroj mjeri karakterizira vrtnoarhitektonska ostvarenja u 19. stoljeću.

No, uz vrtove, koji raspolažu spletom privlačnih krivudavih sjenovitih staza, usporedo se ponovno počinju javljati i vrtno kompozicije jasno oslonjene na klasične vrtnooblikovne uzore temeljene na geometrijskom prostornom redu. Nastaju tako neoklasicistički odnosno historicistički oblikovani vrtni prostori.

Pojavom i istovremenim postojanjem romantičarskog i historicističkog sloga u vrtnooblikovnoj praksi tijekom 19. stoljeća dolazi i do različitih vidova njihova međusobnog susreta. Tako ponegdje u okviru većih i složenijih objekata krajobrazne od odnosno vrtno arhitekture koegzistiraju posebno uređene prostorne jedinice, jedne romantičarskog, a druge pak historicističkog sloga. Izvrstan primjer za to u okviru dubrovačkog, ali i mediteranskog vrtnoarhitektonskog nasljeđa 19. stoljeća, su vrtovi u sklopu otoka Lokruma kao cjelovito uređenog perivoja.

Veličinom perivoj Gjorgjić-Mayneri poslije perivoja Gradac u Dubrovniku najveći je perivoj u dubrovačkom kraju koji se nalazi neposredno u samom naselju.

Zadatak i metode istraživanja

Istraživanje ovog perivoja obavljeno je tijekom 1996. godine. Njime se nastojalo osvijetliti dva pitanja, različita, a ipak međusobno povezana.

Prvo, trebalo je odrediti vrijeme nastanka perivoja Gjorgjić-Mayneri, i drugo, istražiti, analizirati i valorizirati oblikovnu osnovu perivoja glede kompozicijskih, prvenstveno stilskih obilježja, ali i svih tvornih komponenti perivoja, njegovih sadržaja te njihovih međudnosa, kojima je iskazana osobnost odnosno identitet perivoja. S obzirom na zadani vrlo ograničen rok istraživanja, glede utvrđivanja vremena nastanka perivoja pitanje se nastojalo riješiti traženjem i pregledom dostupnih stručnih i popularnih izdanja prirodosnanstvenog, povijesnog ili promidžbenog karaktera, koja se bave ovim prostorima.

Glede oblikovnih obilježja perivoja pregledani su dostupni kartografski dokumenti i prošlosti predmetnog prostora, a od posebna značenja je geodetska snimka perivoja sačinjena za ovu prigodu na nagovor autora ovog rada.

Usporedno je obavljena detaljna terenska pretraga prostora perivoja uz bilježenje podataka te izradu grafičke i foto dokumentacije.

Proučeni su također i novi dostupni izvori literature, koji se bave objektima krajobrazne i arhitekture šireg povijesnog razdoblja kojemu pripada i perivoj Gjorgjić-Mayneri.

K tome potražene su i osobe, koje bi mogle pružiti podatke o prošlosti i razvoju perivoja.

REZULTATI I RASPRAVA

Prema dostupnim nam tiskanim izvorima, u kojima se o perivoju govori ili ga se spominje, zaključili smo da nastanak perivoja pada u osamdesete godine 19. stoljeća.

Dr. Zdravko Arnold, utemeljitelj i ravnatelj prvog hrvatskog Zavoda za vrtlarstvo pri Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, objavio je 1938. g. jedini do sada značajniji stručni osvrt na perivoj Gjorgjić-Mayneri na otoku Lopudu.

Dio njegova članka, koji se na ovaj perivoj odnosi, obuhvaća jednu i pol stranicu uz još četiri fotografije s motivima perivoja. Pri kraju prikaza autor napominje da perivoj postoji već četrdeset godina te ocjenjuje da je to "jedan od najljepših i najbogatijih parkova Dalmacije, a sigurno je i nabolje njegovan"

Ukoliko se ovaj Arnoldov podatak ne bi smatralo orijentacijskim, značilo bi da je perivoj utemeljen 1889. godine.

Nešto drugačiji je primjer tzv. novog vrta Gučetićeve sklopa u Trstenom. Tamo je pak dio istoga vrta oblikovan historicistički, da bi se na njega nastavio drugi dio slobodnije uređen, romantičarski. Usporedno postojanje ovih dvaju vrtnooblikovnih izraza na europskom planu, a osobito na novim rivijerama u mediteranskom području, dovodi konačno do prilično raširene pojave i takvih vrtova, prostor kojih se oblikuje simultani, organskim prožimanjem oba oblikovna načina u konceptu jedne kompozicijske cjeline manjeg ili srednjeg formata. Primjerice, u istom vrtom prostoru unutar slobodnije provedenog sustava vrtnih staza i slobodnije formiranih skupina zelenila umeću se posebni sadržaji u naglašeno geometrijskoj formi kao poseban vrtni motiv. Tako sročeni prostori vrtova i perivoja javljaju se oko sredine 19. stoljeća.

Pierre Grimal, istaknuti kulturolog i vrstan poznavatelj vrtno umjetnosti sa sveučilišta Sorbone u Parizu, takvu pojavu ispreplitanja tih dvaju oblikovnih slogova u sklopu iste vrtno kompozicije nazvao je "le style mixte" - miješani stil odnosno slog.

Suvremena talijanska znanost posvećena vrtovima i perivojima 19. stoljeća također se bavi ovom pojavom. Prof. Vincenzo Cazzato, ravnatelj Centra za studije Ministarstva za kulturna i ambijentalna dobra Republike Italije u Rimu, također se dotiče problema preplitanja dvaju različitih oblikovnih izraza u vrtovima i vrtnim zdanjima tog vremena. Navodi se da su među utjecaji stvorili jedan kompozitni slog, organsko jedinstvo dvaju slogova. Po njemu to je jedan od najorginalnijih prinosa kulture 19. stoljeća.

Kada je riječ o vrtovima i perivojima sredine i druge polovine 19. stoljeća, njih obilježava još jedna značajna karakteristika, a ogleda se u širokoj primjeni brojnih vrsta egzotičnog bilja u oblikovanju vrtnog zelenila. U prostorima tadašnjih vrtova nalaze svoje mjesto različite vrste palmi, egzotičnih četinjača, vazdazelenih i listopadnih vrsta drveća i grmlja s raznih strana svijeta, sukulentnih biljki, vrsta neobičnih i dotada malo poznatih oblika.

Prof. Annalisa Maniglio Calcagno, ravnateljica Škole za specijalizaciju u krajobraznoj arhitekturi Sveučilišta u Genovi, raspravlja o tom pitanju. Navodi, da bi se pojavu preplitanja slobodnijih i klasičnih formi u vrtovima 19. stoljeća uz istovremeno unošenje egzotičnog bilja moglo definirati mediteranskim stilom.

Upozna ali se поблиže oblikovnu osnovu perivoja Gjorgjić-Mayneri i usporedi li se s osnovama drugih dubrovačkih perivoja iz druge polovice i kraja 19. stoljeća kao na pr. s Lokrumom, Gučetićevim perivojem u Trstenom, perivojem Gradac i vanjskim perivojem uz Sorkočevićev sklop u Komolcu, dolazi se do zaključka da perivoj Gjorgjić-Mayneri predstavlja izraziti primjer takva kompozitnog vrtnooblikovnog sloga, te je njegov najvrijedniji predstavnik u okviru dubrovačkog nasljeđa krajobrazne arhitekture.

Iako postoji mogućnost da je uređivanje nekadašnjeg maslinika teklo postupno, može se zaključiti da je već

od početka sustavnog uređivanja njegova prostora perivoja bio koncipiran u miješanom odnosno kompozitnom slogu, kojim je u cijelosti i bio dovršen. Za pretpostaviti je da je u kompozitnom slogu najprije bio uređen prednji ulazi dio perivoja, a potom istim načinom i njegov stražnji dio.

U oblikovnoj osnovi perivoja Gjorgjić-Mayneri naglašeno se ističe već od samog ulaza u njegov pravocrtno položena duga i široka šetnjica-ulazni vrtni prospekt.

Na njegovu početku s obje strane ulaznog stubišta uređeni su vidikovci, isturena pravokutna odmorišta s pogledom na lopudsku uvalu, što odgovara duhu dubrovačke vrtnooblikovne tradicije. prospekt se završava egzedrom (exedra), polukružnom kamenom klupom urešenom vitikim kamenim stupovima na kamenom naslonu te ispred s kamenim stolom poduprtim vrijednim kamenim ulomcima gotičkih obilježja. Sve se to nalazi u završnom pravokutnom proširenju prospekta, koje je naglašeno sa stablima palme kanarske datule u kutovima (nedostaje jedno stablo).

Ta se gospodska šetnjica iskazuje i kao realizirani podsvjesni odraz odnosno kao novovremena transformacija onih starinskih šetnjica iz vrtova dubrovačkih renesansnih ljetnikovaca. Također, značenje svojevrstne refleksije prošlosti moglo bi se pripisati i činu naknadnog postavljanja u ovećim razmacima po rubovima šetnjice vitkih monolita donijetih iz nekog starog vrta, možda i iz Gjorgjićeva, što također nosi romantičarski prizvuk.

U jugozapadnom kutu proširene površine prednjega dijela perivoja, dijagonalno od egzedre, povećava je pravokutna površina na kojoj se nalazi ruševina starog zdanja, oko koje vodi ophodna staza. Vrh zida dijelom je naknadno u duhu romantizma bio urešen kruništem.

Geometrijski oblikovane sadržaje i elemente ovog prednjeg ulaznog dijela perivoja skladno dopunjava splet mekano zaobljenih staza, koje ispunjavaju prostor između glavne šetnjice - prospekta i pravokutnika s ruševinom. Jasno je da se radi o dijelu perivoja oblikovanom u kompozitnom slogu s elementima romantizma i historicizma.

Pristupnu šetnjicu čitavom dužinom s obje strane pratio je niz oleandara koji su šetnjicu dijelom natkriljavali svojom krošnjom, jer su bili posađeni nedaleko od ruba šetnjice. Danas ih je ostalo još samo nekoliko primjeraka, a prostor s obje strane zauzet je dobrim dijelom stihijno izraslim zelenilom.

Na proširenoj površini prednjega dijela perivoja, na manjim otočićima zelenila podijeljenim kolopletom krivudavih staza, tu je i sada nekoliko egzotičnih stabala (na pri. cedar, eukaliptus), ali ih se ne primjećuje radi nekontrolirano izrasloga nasada lovora i drugog zelenila. Rubni pojas tih zelenih otočića ranije, dok se perivoj uzorno održavalo, pratio je porub učinjen od striženih lovorovih izboja nisko formirana, dok su sredinom rasla stabalca lovora i još nekih vrsta koja su hladovinom osiguravala potrebnu svježinu za vrijeme ljeta, što je

jedna od najvažnijih zadaća uređenih zelenih prostora na Mediteranu.

Neke zanimljive podatke o uređivanju i uzdržavanju ovoga perivoja saznalo se iz višekratnih razgovora s gospodinom Petrom Pribičevićem (88), koji je početkom dvadesetih godina ovog stoljeća kao dječak počeo raditi u ovom perivoju, a tijekom vremena kao priučeni vrtlar vodio vrtlarske poslove kod baruna Mayneri nastavivši tu raditi sve do umirovljenja.

Za oblikovnu osnovu znatno većega prostora stražnjega dijela perivoja karakteristično je također prožimanje slobodnije položenih i neusiljeno zakrivljenih staza te strože geometrijski uobličjenih pravaca i prostornih segmenata.

U stražnjem dijelu perivoja ponajprije mogu se uočiti dvije pravocrtno široke šetnjice. Jedna teče u malom odmaku duž sjeverne stranice perivoja u dužini od oko 10 m. Oba njezina kraja naglašena su primjerkom vrtno plastike. Na zapadnom kraju je vitkiji stup od bijelog kamena sav obrađen zanimljivom ornamentikom, a na drugom kraju šetnjica završava s niskim debelim okruglim granitnim stupom. Druga pak pravocrtno položena široka šetnjica vodi od južne stranice perivoja okomito prema spomenutoj širokoj šetnjici poprijeko sijekuci sredinu gornje polovice ovog stražnjeg dijela perivoja u dužini od oko 50 m.

Između suhozida, koji dijeli prednji od stražnjega dijela perivoja, i ovih dviju širokih pravocrtnih šetnjica, pa dalje od istočne granice, smjestilo se nekoliko zasebnih sadržaja međusobno povezanih sustavom slobodnije provedenih šetnjica i staza.

S prednjega u nešto povišeni stražnji dio perivoja ulazi se preko nekoliko stepenica kroz luk betonskog okvira koji je čitavom površinom bio prekriven školjkama i komadićima modrog muranskog stakla što je baruna Mayneria podsjećalo na Veneciju, grad odakle potječe njegova obitelj.

Odmah po ulasku u stražnji dio perivoja, na površini bubrezastoga oblika, bio je uređen parter s mrežom kosih četvorina porubljenih crvenim klinkerom nasatice postavljenim. Četvorine su naizmjenično bile prekrive bijelim šljunkom i zelenom tradeskancijom. Sred bijelih polja raslo je kuglasto formirano stabalce lovora. Parter je ranije bio porubljen živicom japanske kurike, a kasnije spireom koju se i sada može tu naći.

Na ovaj parter nastavlja se vrtni motiv s okruglim vodnjakom u sredini među četiri parterna lika formirana ukriženim stazama. U vrijeme između dva svjetska rata likovi su bili zasijani travom i porubljeni živicom. Sredinom ljeta trava bi se sasušila, jer su za nju uvjeti posebno s obzirom na lagano pržinasto tlo bili sasvim nepovoljni. I sada su parteri u dobroj mjeri porubljeni spireom, ali su se ranije za živicu upotrebljavale i druge podesne vrste bilja.

Nešto dalje, u sredini vrta, nastavlja se odjel palmi, sukulenti i kakteja unutar pravokutnoga okvira sa središnjim eliptičnim poljem.

Sjeveroistočno od odjela palmi i kakteja započinje izduženo vrtno polje s dva ulaza obilježena visokim dovratnicima četvorinastog presjeka i za to vrijeme uobičajenim vazama na vrhu. Danas su vaze polomljene, a vrh stupova spojen žičanim lukom po kojemu je rasla stabljika bugenvile. Od jednoga ulaza dužinom ovog polja teče uža staza, koja pri vrhu zakreće u obliku slova "U" usporedno se vraćajući u neveliku odmak do drugog ulaza dijeleći tako polje po dužini na užu središnji parter i na nešto šire bočne poteze tla. Bio je to vrtni odjel poznat po tome, što su se tu uzgajala stabilca različitih agruma posađena u tri reda: jedan red u uskom središnjem i po jedan u dva bočna poteza.

No ovaj dio perivoja poznat je i po četirima statuama alegorijskog značaja na temu godišnjih doba, koje su postavljene na građenim postamentima i raspoređene u prostoru. One se tu i danas nalaze.

Vanjski rub unutarnje stazice, koja teče od jednog do drugog ulaza dužinom polja, bio je popraćen bordurom živo obojenih pelargonija, dok su među agrumima u prednjem planu bile posađene ruže uzgojene na stabilce. Bio je to dio perivoja, u kojemu se kao oblikovni element značajnije koristilo i sezonsko cvijeće.

Inače, ovo je vrtno polje s jugoistočne strane uz stazu, koja ga izvana prati, bilo odijeljeno živicom kaline.

Istočno, i za danas prilično manjkavog dvostrukog dvoreda čempresa uz široku poprijeku šetnjicu slijedi zadnji vrtni sadržaj: zasebno nešto izdignuto vrtno polje uređeno geometrijskim načinom u vidu krnje elipse. Polje je podijeljeno dvjema podužnim stazicama i središnjom poprečnom. Vanjski rub elipse vidi se da je bio popraćen živicom. No ranije su svi rubovi staza i stazica u ovom liku bili porubljeni najprije bordurom šišana šimšira. Kako se šimšir u ondašnjim uvjetima nije bio pokazao dobrim jer je jako žutio, likovi su zatim uspješno bili porubljeni šišanom bordurom ruzmarina. On je, međutim, odavno već propao radi neodržavanja i neobnavljanja, pa mu sada nema ni traga na tom mjestu.

Po želji baruna Felice Mayneri sredinom ovoga vrtinoga polja u parteru pisalo je slovima izvedenim od šišanog sivog santolina s jedne strane središnje poprečne stazice HIC MIHI, a s druge strane OPTIME ("Ovdje je meni najbolje"). Za vrijeme ljeta oba su poteza slova bila uokvirena bordurom ljetnoga cvijeća.

Uredan i dojmljiv izgled perivoja i njegovih sadržaja pored stalnog ulaganja rada i sredstava na redovnom održavanju u mnogome je ovisio barem o minimalnom osiguravanju vlage u vrijeme sušnih ljetnih mjeseci. Bio je to jedan od ozbiljnih problema, jer je nedostajalo vode za zalijevanje i onih najosjetljivijih nasada, a uzorak izgled perivoja podrazumijeva da bilje bude u najboljoj kondiciji. Da bi se kako-tako osiguralo makar najnužniju količinu vode za zalijevanje osjetljivijih kultura, bio je sagrađen vodo-spremnik manjega kapaciteta izdignut u središnjem dijelu stražnjega vrtinoga prostora. No u

kritičnim trenucima za vrijeme dužih ljetnih suša vodu se još dodatno crpilo i iz nekoliko pučeva (bunara).

Rješenjem raspolaganja dovoljnom količinom vode za zalijevanje prigodom ponovnog uređivanja ovog perivoja stari vodospremnik treba valorizirati kao tehnički sustav iz prošlosti perivoja i očuvati ga.

Poseban period u povijesti ovog perivoja predstavljaju zadnja tri desetljeća, a obilježen je izostankom sustavnog održavanja bez sudjelovanja stručnog vrtlarskog rada. Do izražaja dolaze stihijski procesi razvoja jednih i propadanja drugih vrsta bilja u perivoju. Primjerice, uz podivljalo grmlje i drveće na nekim dijelovima perivoja raskotio se i nasad bambusa, a potpuno su nestala stabla masline, kamfora, šapnjolske jele i nekih drugih vrsta.

Pa iako se odvijao takav negativan proces razvoja, potreba je utvrditi i to, da se još uvijek očuvao cjelovit sustav izvornih vrtni komunikacija: šetnjica, staza, stazica i odmorišta. Može se to zahvaliti činjenice, što su šetnjice i staze bile solidno porubljene rubnjacima većim dijelom sačinjenim od posebno lopudskog kamena, koji je među ostalim i vrlo podesan za ovaj tip perivoja. Relativno dobra očuvanost gradbene komponente pretstavlja sretnu okolnost. U dobroj mjeri ostala je očuvana jedna od glavnih izvornih oblikovnih sastavina, kojom je tlocrtno i reljefno u glavnim crtama definirana povijesna matrica ovog perivoja, što se iskazuje vjerodostojnom osnovom kod pristupa ponovnom uređivanju perivoja.

Pristup ponovnom uređivanju perivoja podrazumijeva izradu potrebite znanstvene i stručne dokumentacije uključivo i projekt, koji treba proći zakonsku proceduru verifikacije predviđenu za spomenike kulture, među koje po vremenu nastanka i svojim obilježjima svakako spada i ovaj perivoj.

ZAKLJUČAK

Perivoj Gjorgjić-Mayneri na otoku Lopudu utemeljen je tijekom osamdesetih godina 19. stoljeća i jedna je od većih perivoja dubrovačkoga kraja.

Po svojoj oblikovnoj osnovi iskazuje se kao perivoj uređen u kompozitnom stilu (romantizam + historicizam) uz zapaženo sudjelovanje egzotičnih flornih elemenata, što je krajobrazno oblikovna pojava prisutna osobito na Mediteranu od sredine 19. stoljeća.

Kako kroz duže razdoblje nije bio sustavno održavan, u prostoru perivoja nastale su dublje degradacijske promjene naročito u sastavu i sklopovima njegova zelenila.

Ipak, prostor perivoja još se uvijek iskazuje izvornom prepoznatljivošću u segmentu tlocrtne i reljefne raščlanjenosti s obzirom na relativno dobru očuvanost sustava šetnjica i staza te zidova i podzida.

Prema obilježjima utvrđenim novim istraživanjem ovaj perivoj jedan je od značajnijih u sklopu povijesnog nasljeđa krajobrazne arhitekture 19. stoljeća u hrvatskom pojasu Jadrana.